Підсумовуючи сказане, можемо зробити деякі висновки. Вивчення літературної мови в усіх її функціонально-стильових і експресивно-стильових різновидах, у широкому соціолінгвістичному плані, з урахуванням мовно-культурного, мовно-країнознавчого аспектів неодмінно пов'язане з проблемою «мова фольклору і літературна мова». Як найвищий продукт мовного розвитку нації літературна мова формується на народно-розмовній основі, вбираючи в себе писемно-літературні традиції попереднього, донаціонального періоду і надбання усної народної творчості.

Список використаних джерел

1. Борковский В.И. Синтаксис сказок. Русско-белорусские параллели / В.И.Борковский. – М., 1981.
2. Дунаєвський Л.Ф. Українська народна казка / Л.Ф. Дунаєвський. – К., 1993. – 127 с.
3. Золота вежа . – Ужгород : Карпати, 1973.
4. Казки Буковини. – Ужгород : Карпати, 1973.
5. Казки Підгір'я. – Ужгород : Карпати, 1973
6. Південний архів (філологічні науки). Зб. наук. пр. Вип. 5-6. – Херсон: Айлант, 1999. – С. 132-139.
7. Плетесюк С. Була собі казка / С. Плетесюк // Література. Діти. Час. – К.,1998. – С. 60-68.
8. Померанцева Э.В. Судьбы русской сказки / Э.В. Померанцева. – М., 1965.
9. Словник СУМ в 11-ти томах. – К. : Наукова думка, 1970-1978.
10. Срібна книга казок: Українська літературна казка. – К., 1998. – 493 с.
11. Ярмиш Ю. У світі казки / Ю. Ярмиш. – К., 1978. – 142 с.

The article deals with making an attempt to analyze the lexical and stylistic means of tale images creating in the folk and literary tales.

Key words: *tale, folk tale, literary tale, lexical and stylistic, means, tale images.*

УДК 373.3.016:811.112.2

Дулепа І. Б.*

ЕФЕКТИВНІ ПРИЙОМИ ФОРМУВАННЯ ГРАМАТИЧНИХ ПОНЯТЬ ПРИ ВИВЧЕННІ АРТИКЛІВ НА УРОКАХ НІМЕЦЬКОЇ МОВИ В ПОЧАТКОВИХ КЛАСАХ.

У статті пропонуються ефективні прийоми засвоєння німецьких артиклів учнями початкових класів.

Ключові слова: *прийоми навчання, граматичні навички та вміння, формування граматичних понять, означений та неозначений артиклі, лінгвістична казка, римівки, прислів'я, загадки, ігрові прийоми.*

На сучасному етапі навчання основна увага приділяється комунікативній спрямованості в оволодінні іноземною мовою, формуванню комунікативної компетенції. Комунікативна компетенція містить лінгвістичну компетенцію, однією зі складових якої є граматична. Таким чином, навчання іноземної мови має на меті формування та вдосконалення відповідних граматичних навичок, розвиток когнітивних граматичних умінь, розширення обсягу знань, систематизацію граматичного матеріалу [4, с. 72].

За умови презентації явища, відсутнього в рідній мові, в даному випадку артиклів, виникає необхідність формування нового лінгвістичного поняття, що вимагає збільшення обсягу пояснень і забезпечення молодших школярів адекватними ситуаціями для усвідомлення сутності відповідного явища та автоматизації необхідних мовленнєвих дій. Ці причини обумовлюють актуальність обраної теми.

* © *Дулепа І. Б., 2012*

Теоретичною базою для визначення ключових понять є наукові праці учених та методистів: Бризгалової Л. А., Волкової Є. І., Куліш В. Г., Ніколаєвої С. Ю., Рогової Г. В., Роман С. В., Штелінга Д. А. та ін.

Оскільки результативність навчання іноземної мови значною мірою зумовлена методами і прийомами, які застосовуються у навчальному процесі, мета статті – презентація ефективних прийомів засвоєння артиклів німецької мови учнями початкових класів. Мета запропонованої статті зумовлює вирішення таких завдань: 1) обґрунтувати теоретичний аспект задекларованої тематики; 2) навести приклади лінгвістичної казки, віршовано-пісенного матеріалу, прислів'їв, загадок та ігрових завдань для кращого засвоєння артиклів німецької мови молодшими школярами.

Враховуючи труднощі, з якими зустрічається учень при оволодінні новим граматичним явищем – німецькими артиклями – пропонуємо у процесі навчання використовувати лінгвістичну казку, яка надасть учням необхідний позитивний емоційний компонент для кращого засвоєння та мимовільного запам'ятовування нового граматичного матеріалу.

Казка про Артикль.

У далекій країні "Граматика Німецької Мови" жили собі Артиклі – Означений (der bestimmte Artikel) та Неозначений (der unbestimmte Artikel). Вони ніколи не розлучалися і завжди були поруч з іменниками. Кожен із них вихваляв себе і стверджував, що він найкращий і найкорисніший. Після їхньої останньої суперечки Пані Граматика (die Grammatik) вирішила відновити між ними дружбу, сказавши таке: "Кожен із вас є важливим і необхідним, адже ви функціонуєте у різних мовних ситуаціях і жодний іменник не може існувати без вас. Ось, візьмемо тебе, Означений Артиклю, ти позначаєш уже відомі предмети, речі та явища."

Напр.: Gestern war <u>das</u> Wetter nicht schön.

<u>Die</u> Erde dreht sich um <u>die</u> Sonne.

Hast du schon <u>den</u> Brief geschrieben?

Sie ist <u>die</u> Tochter unserer Lehrerin.

"А ти, Неозначений Артиклю, позначаєш предмети, явища та речі, які раніше ще не згадувалися, або зовсім невідомі."

Напр.: Da sitzt <u>ein</u> schönes Mädchen.

Die Tulpe ist <u>eine</u> Blume.

<u>Eine</u> Frau schreibt auf der Post <u>einen</u> Brief.

"Як бачите, люблю я вас однаково, і Ви мені, а особливо ще іменникам, вашим найкращим друзям, дуже потрібні." І з тих пір обидва Артиклі вже не сперечалися і гордо служили Пані Граматиці.

Граматика наголошує учням про те, що Означений Артикль вживається з іменником у множині, та не одноразово. Неозначений Артикль у множині не вживається, тому що він утворений від числівника "один". Велична Граматика дуже пишається своїми дітьми, тому що з їх допомогою можна визначити рід, число і відмінок будь-якого іменника.

Напр.: <u>Das</u> Mädchen geht in <u>die</u> Schule.

<u>Die</u> Kinder helfen <u>der</u> M utter.

<u>Der</u> Junge erfüllt <u>die</u> Hausaufgabe.

Отже, застосування такої лінгвістичної казки підвищить мотивацію до навчання, що відповідно призведе до кращого оволодіння граматичними навичками та активізації вживання граматичних елементів у мовленні.

Застосування віршовано-пісенного матеріалу німецькою мовою сприяє мимовільному запам'ятовуванню базових граматичних структур, а саме вживання артиклів. Адже їх предметний зміст є близьким світосприйняттю дітей, завжди викликає в них позитивні емоції, заохочує до творчої діяльності, драматизації та імпровізації [5, с. 59].

Неозначений артикль вживається:

1. При першому згадуванні іменника:

   Links – ein Schrank.

   Rechts – ein Schrank.

In der Mitte steht ein Bank.
Links – ein Berg.
Rechts – ein Berg.
In der Mitte wohnt ein Zwerg.

2. Дуже часто після дієслів **haben, brauchen, nennen, es gibt:**
Der hat einen grossen Durst,
der möchte eine grosse Wurst,
der möchte einen Butterwecken,
der möchte gerne Honig schlecken
und der kleine Butzemann
schaut vergnügt die anderen an.
3. При порівнянні після **wie:**
Es treibt der Wind im Winterwalde
Die Flockenherde wie ein Hirt,
Und manche Tanne ahnt, wie bald
Sie fromm und lichterheilig wird.

Означений артикль вживається:

1. При повторному згадуванні:
In einem grossen Garten, da steht ein Baum.
In dem Baum, da ist ein Nest.
In dem Nest, da ist ein Ei.
In dem Ei, da ist ein Dotter.
Im Dotter, da ist ein Hase,
und der springt dir auf die Nase!
2. Перед іменником, який позначає єдиний в своєму роді предмет:
"Guten Morgen!" – ruft die Sonne,
"Guten Morgen!" – ruft der Wind,
"Guten Morgen!" – ruft der Vogel,
"Guten Morgen!" – ruft das Kind.
3. Коли предмет або особа вже відомі:
Links – der Hase.
Rechts – der Hase.
In der Mitte steht die Vase.
Links – die Tanne.
Rechts – die Tanne.
In der Mitte steht die Kanne.
4. Перед іменником, що визначений ситуацією:
Das ist der Vater, lieb und gut.
Das ist die Mutter mit dem Federhut.
Das ist der Bruder, stark und gross.
Das ist die Schwester mit dem Püppchen auf dem Schoss.
Und das ist das kleine Kindelein.
Und das soll die ganze Familie sein.
5. Перед абстрактним іменником з узагальнюючим значенням:
Ich stehe am Strande des Meeres,
Und bewundere schönes Meer.
Die Wellen fallen nieder
als ob sie keine Kraft mehr haben.
Ich höre den Atmen des Meeres
und sehe den lustigen Tanz.

Wie Fische mit Wellen spielend,
verschwinden im Wasserglanz.

6. Перед порядковим числівником:
   Es war eine Mutter, sie hat 8 Kinder.
   Das erste hiess Hans,
   Das zweite hiess Dieter.
   Sie spielte gut Harmonika.
   Das vierte hiess Liana, sie isst sehr gern Banane.
   Das fünfte hiess Erika, sie lebte in Amerika.
   Das sechste hiess Grette, sie spielte Trompete.
   Das siebte Kind war Kunigende, sie hatte gerne Katzen, Hunde.
   Die achte Tochter war Konstanze, sie konnte singen und schon tanzen.
7. Для позначення днів тижнів, місяців, пір року:
   Es war eine Mutter, sie hatte vier Kinder:
   den Frühling, den Sommer, den Herbst und den Winter.
   Der Frühling bringt Blumen,
   der Sommer den Klee,
   der Herbst, der bringt Trauben,
   der Winter der Schnee.

Артикль не вживається:

1) у множині, якщо в однині мав би стояти неозначений артикль:
   Es regnet, es regnet
   und alles ist nass:
   Plätze, Strassen, Bäume, Dächer, Häuser und Gras.
2) якщо перед іменником стоїть займенник:
   Mein Vater heisst Hans,
   Mein Opa heisst Franz.
   Meine Mutter heisst Renate.
   Meine Schwester heisst Beate.
   Meine Oma heisst Ottilie.
   Das ist meine Familie.
   Ich heisst Fritz.
   Und mein Hund heisst Spitz.
3) якщо перед іменником стоїть кількісний числівник:
   30 Tage hat September,
   April, Juni und November.
   Februar hat 28
   Nur im Schaltjahr 29
   Alle anderen ohne Fragen
   haben 31 Tage.
4) у звертанні:
   Mädchen! Jungen, schnell zu Tisch!
   Wurst und Käse – alles frisch!
   Mantel, Jacken, Stiefel, Mützen!
   Sollen uns vor Kalte schutzen!
5) перед назвами осіб, міст, країн, якщо перед ними не стоїть прикметник:
   Ich bin Peter,
   Du bist Paul,
   Ich bin fleissig,
   Du bist faul!

6) перед іменниками, що позначають річ (речовину) як таку:

Backe, backe Kuchen
der Bäcker hat gerufen!
Wer will guten Kuchen backen
der muss haben sieben Sachen:
Eier und Salz, Milch und Mehl
Safran macht den Kuchen gehl!
***
-Warum ist dein Gesicht so weiss?
-Ich trinke Milch und esse Eis!
-Warum sind deine Wangen rot?
-Ich esse Fleisch und schwarzes Brot!

Процес засвоєння німецьких артиклів не буде таким складним, якщо для ілюстрації граматичних явищ і закріплення їх у мовленні використати такі прислів'я та приказки:

1. Einen langen Arm haben.
2. Die Augen des Gesetztes.
3. Die Augen sind grösser als die Magen.
4. Die Beine unter die Arme nehmen.
5. Das Gesicht verlieren.
6. Besser ohne Geld den ohne Freunde.
7. Ein faules Ei verdirbt den ganzen Brei.
8. Ein guter Name ist besser als Silber und Gold.

Образність мислення та розвинута уява учнів початкової школи дозволяє вчителю успішно використовувати загадки як дидактичний матеріал, який сприяє не тільки пізнавальні діяльності на уроці, але й є мотиваційним чинником вивчення іноземної мови. Пропонуємо наступні загадки для оволодіння граматичними правилами:

1. Draussen steht ein weisser Mann,
   Der sich niemals wärmer kann.
   Wenn die Frühlingssonne scheint,
   schwitzt der weisse Mann und weint.
   Er wird klein und immer kleiner.
   Sag, was ist das wohl für einer? **(der Schneemann)**
2. Ich weiss zwei Tiere auf dem Land,
   die jedem von euch sind bekannt,
   das eine schenkt uns Milch und Butter,
   das ander verschlingt viel Futter,
   eh' es uns Gutes gibt,
   sein Speck und Schinken sind beliebt. Wer ist das? **(die Kuh, der Schwein)**
3. Die Sonne glüht,
   die Linde blüht,
   das Korn wird voll.
   Was ist das wohl? **(im Sommer)**
5. Wann kann man Wasser im Sieb tragen? **(im Winter)**
6. Der Schnee wird weich,
   Es taut der Teich,
   lang wird der Tag.
   Wann ist das? Sag! **(im Frühling)**
8. Das Feld leer und regenschwer,
   Die Erde nass. Sag, wann ist das? **(im Herbst)**

Навчання через гру є ефективним засобом оволодіння іноземною мовою. Слід пам'ятати, що молодші школярі відчувають природну потребу в ігровій діяльності та руховій активності, нехтування якими знижує їх працездатність, послаблює мотивацію учіння. Застосування ігрового матеріалу перетворює засвоєння та повторення граматичного матеріалу в цікавий та захоплюючий процес. Для перевірки рівня сформованості граматичних навичок вживання неозначеного та означеного артиклів пропонуємо учням пограти в наступні ігри.

"Склади речення". Учні стають у коло. Учень, який починає гру, називає речення, напр.: "Das ist … Buch. … Buch ist interessant." При цьому він робить паузу на місці артикля і кидає м'яч другому учневі, який повинен назвати речення повністю, з правильними артиклями. Учень, який допустив помилку, вибуває з гри.

„Перехід річки". Клас ділиться на дві команди. Учням дається завдання перекласти та написати на дошці, наприклад, 10-20 слів (виразів) до теми, що вивчається, які вчитель підготував українською мовою. Кожне правильне слово (вираз) – це камінчик, через який можна перейти річку. Біля дошки одночасно працюють по одному з представників кожної команди. Одна команда пише на дошці своє слово (вираз) з означеним артиклем, а інша команда – з неозначеним артиклем. Перемагає команда, яка правильно і швидше напише всі слова (вирази). Напр., до теми *"Die Schule": die (eine) Schule, der (ein) Unterricht, das (ein) Buch, das (ein) Heft, der (ein) Kugelschreiber, die (__) Bleistifte, die (eine) Hausaufgabe, die (eine) Lehrerin … .*

Реалізуючи різноплановий підхід до активізації артиклів на уроках німецької мови на початковому етапі їх вивчення, можна запропонувати учням таку вправу. Замініть картинки в тексті на іменники з правильними артиклями.

1. Das ist …_ . Die Narzisse ist … . 2. Meine Mutter trinkt gern … . 3. Auf dem Tisch liegt …_ . 4. Es ist … meiner Schwester. 5. Das ist …_ . 6. ... ist ein Tier. 7. Das ist … . … ist brau. 8. In meiner Schultasche gibt es . 8. Er kam in die Schule ohne … . 9. In jedem Klassenzimmer befindet sich … .

Використання лінгвістичних казок, віршовано-пісенного матеріалу, римівок, прислів'їв, приказок, загадок та ігор на уроках німецької мови в початковій школі посилює мотивацію учіння і надає мовленнєвій діяльності дітей індивідуалізований та особистісний характер.

Список використаних джерел

1. Драгун І.А. Казка на уроці (Формування соціокультурної компетенції на уроках іноземної мови та в позаурочний час із допомогою казки) / І.А Драгун // Deutsch. – 2009. – №13(177). – С. 13 – 17.
2. Євгененко Д.А. Практична граматика німецької мови: [навчальний посібник для студентів та учнів. Комунікативні вправи і завдання. – 2-ге видання, виправлене і доповнене] / Д.А. Євгененко, О.М. Білоус, та ін. – Вінниця: НОВА КНИГА, 2004. – 400 с.
3. Крамар О. Навчальні та рольові ігри як ефективний засіб навчання німецької мови / О. Крамар // Deutsch. – 2009. – №29(193). – С. 3-7.
4. Методика викладання іноземних мов у середніх навчальних закладах: Підручник. вид. 2-е, випр. і перероб. / [О.Б.Бігич, Н.О.Бражник, С.В.Гапонова та ін.]; під керівн. С.Ю.Ніколаєвої. – К. : Ленвіт, 2002. – 328 с.
5. Роман С. В. Методика навчання англійської мови у початковій школі: [навчальний посібник] / С.В. Роман – К. : Ленвіт, 2005. – 208 с.

The article describes the effective ways of studying the grammatical theme «Articles» at the primary school.

Key words: *ways of teaching, formation of grammar notions, grammar habits and skills, indefinite and definite articles, linguistic tales, rhymes, proverbs, riddles, play methods.*